

CO SŁYCHAĆ W BIBLIOTECE GŁÓWNEJ?

Ze względu na duże zainteresowanie środowiska akademickiego AGH komputeryzacja Biblioteki Głównej postanowiliśmy napisać kilka słów o tym, jakie były początki tejsze komputeryzacji i co w tym zakresie dzieje się dzisiaj.

Prace nad komputeryzacją procesów bibliotecznych Biblioteki Głównej AGH rozpoczęły się na przełomie lat 1988/1989. Nawiązano wówczas współpracę z Biblioteką Główną Politechniki Warszawskiej w zakresie wspólnego tworzenia centralnego katalogu zawierającego informacje o gromadzonych w bibliotekach polskich materiałach konferencyjnych (baza SYMPO). Do tego celu wykorzystano pakiet programów micro-ISIS.

Następnym etapem było podjęcie prac nad skomputeryzowaniem procesów bibliotecznych w Oddziałach Gromadzenia, Opracowania Alfabetycznego i Opracowania Rzeczowego. Przeprowadzona została analiza systemu, opracowano projekt, który następnie wdrożono. Oparto się, podobnie jak w przypadku SYMPO, na pakiecie micro-ISIS. Od 2.01.1992 system działa i jest dostępny w lokalnej sieci Biblioteki Głównej.

Jednocześnie trwało rozpoznawanie rynku pod kątem zintegrowanych systemów bibliotecznych. Na przełomie roku 1991/1992 kilka dużych bibliotek w Polsce (Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie, Biblioteka Główna Uniwersytetu Gdańskiego, Biblioteka Jagiellońska) podjęło decyzję o zakupie amerykańskiego systemu VTLS.

Wobec trwającej budowy światłowodowej sieci środowiskowej, która miała objąć swym zasięgiem BJ i BG AGH, władze Uniwersytetu Jagiellońskiego zaproponowały naszej Uczelni korzystanie przez pięć lat z komputera zakupionego do BJ. Okoliczność ta wpłynęła na decyzję Rektora AGH o przyłączeniu się do przedsięwzięcia Biblioteki Jagiellońskiej.

Wkrótce nawiązana została ścisła współpraca między czterema bibliotekami, które zdecydowały się na zakup systemu VTLS (Virginia Tech Library System), sformalizowana Porozumieniem podpisanym 10.02.1993 przez Rektorów Uniwersytetów: Warszawskiego, Gdańskiego, Jagiellońskiego i Akademii Górniczo-Hutniczej. Na mocy tego Porozumienia powołany został Zespół Koordynacyjny d/s wdrażania VTLS. W maju 1993 Porozumienie podpisał Uniwersytet Wrocławski, a w listopadzie cztery uczelnie środowiska lubelskiego: KUL, UMCS, Akademia Rolnicza i Politechnika Lubelska. Tak więc dzisiaj mamy już 9 uczelni polskich pracujących nad wdrożeniem systemu VTLS.

Coż to jest „zintegrowany system biblioteczny”? Jest to system obejmujący całokształt działalności biblioteki od zamówienia książki, czasopisma itp., do udostępnienia ich użytkownikowi. Takim systemem jest VTLS. Posiada on budowę modułową, a więc katalogowanie, obsługę kartotek haseł wzorcowych (khw), OPAC (Online Public Access Catalog), wyszukiwanie wg słów kluczowych i z użyciem złożonych kryteriów wyszukiwawczych (zastosowanie algebry Boole'a), kontrolę wypożyczeń (udostępnianie) i system rezerwacji specjalnej, polegającej na wyodrębnieniu z kolekcji i zarezerwowaniu materiałów przeznaczonych do określonych celów, kontrolę wpływu czasopism, system monitoringu, tworzenie statystyk i raportów, system parametrów, obsługę czynności związanych z gromadzeniem zbiorów, Document Delivery, wykorzystywany do obsługi użytkowników w bibliotekach posiadających system magazynów zamkniętych, do obsługi wypożyczeń międzybibliotecznych i zamawiania przez użytkowników foto i kserokopii, moduł indeksowania czasopism (tworzenie streszczeń

artykułów z czasopism oraz rozdziałów książek). Dzięki tej modułowości system można wdrażać partiami, krok po kroku, obejmując coraz to więcej modułów.

W AGH postanowiono zakupić system VTLS w wersji podstawowej, nie obejmującej m.in. procesów obsługi finansowej związanej z gromadzeniem materiałów bibliotecznych. W związku z tym Oddział Gromadzenia nadal pracuje w systemie wykorzystującym pakiet micro-ISIS, natomiast wdrażanie systemu VTLS rozpoczyna się od tworzenia bazy danych. Składać się na nią będą w pierwszej kolejności opisy książek, a towarzyszyć im będzie tzw. kartoteka haseł wzorcowych. Kartoteka haseł wzorcowych - to element bardzo ważny w systemie zintegrowanym i niezwykle potrzebny. Żaden z rodzimych systemów tego modułu nie obsługuje, bo całe lata w Polsce nie doceniano wagi problemu, mimo, że na Zachodzie prace nad kartotekami rozpoczęto wiele lat temu. Z wyjątkiem Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie, nigdzie takie kartoteki nie były tworzone.

Za grzechy dzieciństwa trzeba płacić: dzisiaj wszystkie biblioteki polskie stoją przed tym problemem, ale trudu tworzenia kartotek podjęły się właśnie biblioteki wdrażające system VTLS.

Jakie jest zadanie kartotek haseł wzorcowych? Gromadzą one tzw. hasła wzorcowe, które powiązane są z wszystkimi innymi znanymi i używanymi formami, tworząc odsyłacze. Chodzi bowiem o to, że niezależnie od tego wg jakiej formy użytkownik będzie szukał dzieła - zawsze do niego trafi. A bogactwo form, proszę nam wierzyć, jest czasem przeogromne. Kartoteki obejmują swoim zasięgiem nazwę autora, nazwę ciała zbiorowego, tytuły ujednolicone i tytuły serii i wreszcie hasła przedmiotowe. Problem języka haseł przedmiotowych jest zagadnieniem na tyle ważnym i obszernym, że wymaga osobnego omówienia. Jeżeli zaistnieje taka potrzeba, chętnie podzielimy się z Państwem swoimi uwagami na ten temat.

Problemem nadrzędnym nad zagadnieniem kartotek haseł wzorcowych, przed którym stanęły polskie biblioteki, jest brak norm, standardów. Do tego, żeby użytkownik miał możliwość szybkiego i precyzyjnego wyszukiwania w systemie interesującego go dzieła nie wystarczy system zautomatyzowany. Najważniejsze jest - jak zostaną wprowadzone do bazy dane. Muszą one być wprowadzane ściśle według określonych reguł, obowiązujących na całym świecie, tak, abyśmy mogli z tym światłem wymienić się danymi, dawać innym bibliotekom nasze opisy (rekordy) i przejmować gotowe opisy ze światowych serwisów, czy innych bibliotek.

Tworzenie norm należy do obowiązków Biblioteki Narodowej, ale ta ze swych obowiązków się nie wywiązuje. Toteż i w tym przypadku opracowania niezbędnych standardów i zasad znów podjęły się biblioteki wdrażające system VTLS. Wszystkie te prace są pracami pionierskimi i mają zasięg ogólnopolski. Wśród nich - obok prac nad kartotekami, trwają i inne prace. Do potrzeb bibliotek polskich przystosowany został bowiem także istniejący międzynarodowy format - USMARC. Gdy prace nad formatem były na ukończeniu Biblioteka Narodowa zaanonsowała, że standardem dla niej będzie... USMARC. Bravo! Wygląda na to, że z obowiązków Biblioteki Narodowej wywiązują się biblioteki VTLS-owe.

Dlaczego o tym wszystkim piszę? Otóż po to, drogi Użytkowniku Biblioteki Głównej, że Ty na tym dzisiaj troszeczkę cierpisz. Gdyby prace podstawowe, bez których w ogóle nie można mówić o sensownej komputeryzacji bibliotek, były gotowe, dziś pozostałoby nam tylko nauczyć się technicznej obsługi systemu, a tak nie

jest. Wspomniane prace podstawowe muszą być wykonane bez względu na to, jaki system biblioteka wybierze; korzystać z nich będą wszystkie biblioteki polskie, które postanowią wdrożyć zintegrowany system biblioteczny z prawdziwego zdarzenia, tj. taki, który spełnia międzynarodowe normy i przepisy katalogowania, gwarantuje wymiennialność opisów pomiędzy bazami danych.

Dziś, wspólnie z naszymi wspaniałymi kolegami z innych bibliotek, głównie Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie, Biblioteki Jagiellońskiej, Biblioteki Głównej Uniwersytetu Gdańskiego i Wrocławskiego nadrabiamy zaległości, powstałe w ciągu ostatniego 20-lecia. Prace te wykonujemy własnymi siłami, nikt nie dodaje nam ani etatów, ani nie dostarcza fachowców (bo ich w Polsce po prostu nie ma); nikt też nie zamyka na wiele miesięcy biblioteki. Wejście w nowocześniejsze odbywa się na żywym organizmie. Dlatego proces opracowania - dziś książek, jutro czasopism - na jakiś czas musi ulec spowolnieniu. Wiele osób pracuje z ogromnym poświęceniem, ale doba i dla nas trwa tylko 24 godziny.

W marcu '94 wybiła „godzina zero”. Oznacza to, że od tego czasu wszystkie nowe książki opracowywane będą w systemie VTLS. Katalog prowadzony pod micro-ISIS-em zostaje zamknięty; natomiast równolegle trwają prace nad konwersją tegoż katalogu do systemu VTLS.

[cdn.]

KOMUNIKAT

Biblioteka Główna pragnie poinformować PT Użytkowników, że począwszy od marca b.r. Oddziały Opracowania Alfabetycznego i Rzeczowego rozpoczynają wdrażanie zintegrowanego systemu bibliotecznego VTLS (Virginia Tech Library Systems). Jednocześnie część już nabytych w tym roku zbiorów jest i będzie opracowywana w dotychczasowym trybie tj. w pakiecie programów micro-ISIS.

Wdrażanie systemu VTLS wiąże się w początkowym okresie z ogromnym, większym niż dotąd, nakładem pracy oraz koniecznością zmian w jej organizacji. Nieunikniona dwutorowość prac (system VTLS i micro-ISIS) znacznie tą sytuację skomplikuje. Spowoduje to opóźnienia w toku pracy i dostępie do informacji o nowo nabytych książkach. Równocześnie bowiem trwać będą prace nad przenoszeniem i obróbką rekordów pozycji nabytych przez Bibliotekę po roku 1992 i utrzymywanych dotąd w bazie Katalogowej w pakiecie programów micro-ISIS.

Mamy świadomość, że decyzja ta oznacza dla naszych Użytkowników okresową dużą niedogodność, niezależnie jednak od tego kiedy zostałyby podjęta skutki byłyby identyczne. Przyspieszylismy termin wdrażania systemu VTLS i tym samym wcześniej, niż to pierwotnie planowano, mamy zamiar udostępnić naszym PT Użytkownikom katalog on-line. Niestety będzie to zarówno dla Czytelników jak i bibliotekarzy okres niezwykle trudny.

Mamy nadzieję, że ostateczny cel, jaki mamy zamiar osiągnąć, pozwoli spojrzeć PT Użytkownikom na przedstawiony problem z właściwym zrozumieniem, o co zabiegamy szeroko informując o zaistniałej sytuacji.

W następnym numerze Biuletynu ukażą się kolejne artykuły poświęcone komputeryzacji w Bibliotece Głównej, które omówią szerzej to zagadnienie.

Dyrekcja Biblioteki Głównej